

יז. לימודי מוסמך במשפטים

1. תנאי קבלה ללימודי מוסמך במשפטים

1.1 קבלה

ההחלטה בדבר קבלה ללימודי מוסמך נתונה בידי הוועדה ללימודים מתקדמים או מי שהוסמך על-ידה (להלן – "הוועדה"), על בסיס תנאי הסף הבאים:

1.1.1.1 מי שסיים את לימודי התואר הראשון בפקולטה למשפטים של האוניברסיטה העברית, בעל ציון "פטור" באנגלית ברמה אוניברסיטאית (את הפטור ניתן להשיג באמצעות הבחינה הפסיכומטרית או מבחן אמ"ר או לימודים במסגרת אוניברסיטאית. פרטים נוספים [במדריך לנרשם](#)) והשיג בהם ציון ממוצע משוקלל של 80 לפחות. לעניין זה, יינתן פקטור של חצי נקודה לכל שנה שבין שנת סיום הלימודים שקדמה לשנת 2004 לבין שנת 2004, אך לא יותר מ-10 נקודות בסך הכל.

1.1.1.2 מי שסיים לימודיו במשפטים במוסד מוכר להשכלה גבוהה בישראל, והשיגו באותם לימודים שקולים, לדעת הוועדה, כנגד ההישגים האמורים בסעיף 1.1.1 לעיל, ובעל ציון "פטור" בלימודי אנגלית ברמה אוניברסיטאית (את הפטור ניתן להשיג באמצעות הבחינה הפסיכומטרית או מבחן אמ"ר או לימודים במסגרת אוניברסיטאית. פרטים נוספים [במדריך לנרשם](#)).

1.1.1.3 הוועדה רשאית לקבוע תנאים מיוחדים לעניין קבלתו של מי שסיים לימודיו בפקולטה למשפטים בחו"ל.

1.2 מקרים מיוחדים

1.2.1.1 במקרים מיוחדים רשאית הוועדה לפי שיקול דעתה להקל בתנאי הקבלה ללימודי המוסמך, בהתחשב בפרסום מחקרים משפטיים ברמה טובה, וכן בהישגים מיוחדים בעבודות משפטיות, המעידים על כושר משפטי גבוה.

1.2.2.2 הוועדה רשאית לקבוע לימודי השלמה ותנאים מיוחדים לעניין קבלתו של מי שסיים את לימודי התואר הראשון בפקולטה למשפטים של האוניברסיטה העברית בציון שבין 78 ל-80.

2. הרשמה לתואר מוסמך

2.1.1 ההרשמה ללימודים מבוצעת במזכירות הפקולטה למשפטים.

2.1.2 מועמד שסיים לימודי "בוגר במשפטים" באוניברסיטה בחו"ל יגיש בקשתו עד סוף חודש מאי למשרד לקבלת תלמידים מחו"ל של האוניברסיטה העברית (הרשמה מאוחרת תתבצע לאחר המועד האמור באישור המזכירות לענייני הוראה של הפקולטה). הוועדה רשאית לקבוע כי תכנית הלימודים של תלמידים שסיימו לימודים בחו"ל תכלול עד שני קורסי חובה מלימודי הבוגר.

3. משך הלימודים

3.1.1 הלימודים לתואר מוסמך, במסלול המחקרי ובמסלול הלא-מחקרי, לא יעלו על שנתיים רצופות. במקרים מיוחדים ולאור נימוקים מיוחדים שיירשמו רשאית הוועדה להתיר לתלמיד לחלק את לימודיו על פני שלוש שנים רצופות.

3.1.2 על כל תלמיד במסלול המחקרי להגיש את עבודת הגמר ולעמוד בהצלחה בבחינה על העבודה לא יאוחר מתום שנה לאחר המועד האמור בסעיף 3.1.

3.1.3 תלמיד שלא עמד במועדים כאמור לימודיו יופסקו.

3.1.4 במקרים מיוחדים רשאית הוועדה להתיר לתלמידים שלימודיהם לתואר מוסמך הופסקו לחדש את לימודיהם, ובלבד שהבקשה לחידוש הלימודים תוגש בתוך שלוש שנים מיום הפסקתם. הוועדה תקבע את דין לימודיו הקודמים של תלמיד שחידש את לימודיו כאמור והיא רשאית להכיר בקורסים שנלמדו בתוך חמש שנים שקדמו לחידוש הלימודים.

4. מבנה הלימודים לתואר מוסמך במשפטים

4.1 התמחות לתואר מוסמך

4.1.1.1 הלימודים לתואר מוסמך במשפטים נערכים בארבעה תחומים, שבכל אחד מהם מוצעות התמחויות, כמפורט להלן:

4.1.1.1 משפט ציבורי ובינלאומי:

- תואר מוסמך במשפטים במשפט ציבורי ובינלאומי;
- תואר מוסמך במשפטים במשפט ציבורי ובינלאומי, התמחות במשפט ציבורי;
- תואר מוסמך במשפטים במשפט ציבורי ובינלאומי, התמחות במשפט בינלאומי;

4.1.1.2 משפט אזרחי:

- תואר מוסמך במשפטים במשפט אזרחי;
- תואר מוסמך במשפטים במשפט אזרחי, התמחות במשפט פרטי;
- תואר מוסמך במשפטים במשפט אזרחי, התמחות במשפט מסחרי ודיני תאגידים;
- תואר מוסמך במשפטים במשפט אזרחי, התמחות בדיני קניין רוחני;

4.1.1.3 משפט פלילי: תואר מוסמך במשפטים במשפט פלילי;

4.1.1.4 משפט עברי: תואר מוסמך במשפטים במשפט עברי.

4.1.1.2 הלימודים לתואר מוסמך במשפטים באנגלית נערכים בשתי התמחויות: 1. התמחות בזכויות אדם ומשפט בינלאומי 2. התמחות במשפט בינלאומי מסחרי וקניין רוחני.

4.2 מסלולי לימודים

לימודי המוסמך בעברית ובאנגלית מתקיימים בשני מסלולים: מסלול מחקרי (עם עבודת גמר) ומסלול לא מחקרי (ללא עבודת גמר). הלימודים במסלול המחקרי יתקיימו באחד מתחומי ההתמחות; הלימודים במסלול הלא-מחקרי יתקיימו באחד מתחומי ההתמחות או ללא התמחות. כל התלמידים לתואר מוסמך יתחילו את לימודיהם במסלול הלא מחקרי ויוכלו לבקש להצטרף במהלך לימודיהם למסלול המחקרי כמפורט בסעיף 4.7 להלן.

4.3 היקף הלימודים לתואר מוסמך:

- 4.3.1 מסלול מחקרי, באחד מתחומי ההתמחות: לימודים בהיקף של 32 נ"ז ועבודת גמר.
- 4.3.2 מסלול לא-מחקרי: לימודים בהיקף של 32 נ"ז.

4.4 תכנית הלימודים לתואר מוסמך מחקרי ולא-מחקרי באחד מתחומי ההתמחות

- 4.4.1 קורסי חובה לכלל התלמידים לתואר מוסמך במשפטים, בהיקף 4 נ"ז. קורסים אלה מיועדים רק לתלמידים לתואר מוסמך. הם עוסקים בהיבטים תיאורטיים של המשפט ממבט רב-תחומי.
- 4.4.2 קורסי חובה ייחודיים לתחום ההתמחות, בהיקף 4 נ"ז. קורסים אלה, הניתנים ככלל על-ידי ראש תחום ההתמחות, מיועדים רק לתלמידים לתואר מוסמך. הם נועדו לספק תשתית תיאורטית רחבה להבנת הגישות המרכזיות בתחום ההתמחות.
- 4.4.3 סדנא מחקרית אחת לפחות, בהיקף של 2-3 נ"ז. קבוצות המחקר בפקולטה ("פורומים") מקיימות סדנאות מחקר. במפגשים של כל אחת מן הסדנאות מציגים חוקרים מן הארץ ומחו"ל את עבודותיהם העדכניות. התלמידים המשתתפים בסדנא נדרשים להגיש ניירות עמדה, ובהם דיון ביקורתי במאמר המוצג במפגש, ולהשתתף באופן פעיל במפגשים.
- 4.4.4 שני סמינריונים בתחום ההתמחות, בהיקף כולל של 8 נ"ז.
- 4.4.5 קורסי בחירה בתחום ההתמחות (או בתחום התמחות המשנה), להשלמת מכסת השיעורים לתואר.
- 4.4.6 עבודת גמר (במסלול המחקרי בלבד), כמפורט בסעיף 4.7 להלן.
- 4.4.7 במקרים מתאימים רשאי היועץ לתלמידי מוסמך, בהתייעצות עם ראש תחום ההתמחות, לאשר לתלמיד לימוד קורסים בנושאים קרובים לתחום ההתמחות מחוגים אחרים, על חשבון מכסת קורסי הבחירה בתחום ההתמחות, בהיקף שלא יעלה על 4 נ"ז.
- 4.4.8 על אף האמור לעיל, בהתמחות במשפט עברי רשאי ראש תחום ההתמחות לקבוע קורסי בחירה וסמינריום שאותם חייבים תלמידי ההתמחות ללמוד כחלק מהתוכנית.

4.5 תכנית הלימודים לתואר מוסמך מחקרי ולא-מחקרי באנגלית

- 4.5.1 קורסי ליבה בהיקף של 8 נ"ז.
- 4.5.2 שתי סדנאות מחקריות בהיקף של 4-6 נ"ז.
- 4.5.3 שני סמינריונים בתחום ההתמחות, בהיקף של 8 נ"ז.
- 4.5.4 קורס בנושא שיטת המשפט הישראלית, בהיקף של 2-3 נ"ז.
- 4.5.5 קורס בין-תחומי בהיקף של 2-3 נ"ז (מתכנית הלימודים של ביה"ס לתלמידי חו"ל ע"ש רוטברג).
- 4.5.6 קורסי בחירה בתחום ההתמחות, להשלמת מכסת הלימודים לתואר.
- 4.5.7 עבודת גמר (במסלול המחקרי בלבד), כמפורט בסעיף 4.7 להלן.

4.6 תכנית הלימודים לתואר מוסמך כללי

- 4.6.1 קורסי חובה לכלל התלמידים לתואר מוסמך במשפטים, בהיקף 4 נ"ז, כאמור בסעיף 4.4.1.
- 4.6.2 בחירה בקורסים מתוך קורסי החובה של תחומי ההתמחות השונים, בהיקף של 4 נ"ז לפחות.
- 4.6.3 סדנא מחקרית אחת לפחות, בהיקף של 2-3 נ"ז.
- 4.6.4 שני סמינריונים מתוך הסמינריונים בלימודי מוסמך, בהיקף כולל של 8 נ"ז.
- 4.6.5 קורסי בחירה מתוך קורסי הבחירה בלימודי מוסמך להשלמת מכסת השיעורים לתואר.

4.7 עבודת גמר לתואר מוסמך מחקרי

- 4.7.1 תלמיד שהשלים לפחות מחצית ממכסת הלימודים לתואר, באחד מתחומי ההתמחות, בציון ממוצע של 85 ומעלה, יוכל לפנות לוועדה לאישור נושא לעבודת הגמר. בפנייה יציין התלמיד את שם המורה שהסכים להדריך. נושא עבודת ההסמכה יהיה בתחום התמחותו של התלמיד. הוועדה רשאית להתנות את אישורה בכך שהתלמיד ישתתף בקורס בחירה בנושא שיטות מחקר ו/או בכל קורס אחר מתוכנית הלימודים בפקולטה או בחוג אחר.
- 4.7.2 עבודת הגמר תוגש בארבעה עותקים מודפסים למזכירות הפקולטה.
- 4.7.3 עבודת הגמר תיבדק על-ידי מנחה העבודה ועל-ידי שופט נוסף שתקבע הוועדה. מנחה העבודה והשופט הנוסף יקיימו לתלמיד בחינה בעל-פה על נושא עבודת הגמר. הציון בגין עבודת הגמר יהיה ממוצע הציונים שקבעו המנחה והשופט הנוסף.

4.8 אישור תכנית לימודים למוסמך

הוועדה ללימודים מתקדמים או מי שהוסמך על ידה יאשרו את תכנית הלימודים.

4.9 לימוד שפה זרה

תלמיד אשר ילמד, באישור הוועדה, שפה זרה במסגרת האוניברסיטה העברית, להוציא אנגלית ושפת אמו, יקבל זיכוי של 4 נקודות זכות על חשבון מכסת קורסי הבחירה לתואר מוסמך.

4.10. התמחות מחוץ לפקולטה למשפטים

4.10.1. תלמידים הלומדים לתואר מוסמך באחד מתחומי ההתמחות רשאים לשלב בין התמחות משפטית לבין אחת ההתמחויות המנויות להלן, הנלמדות מחוץ לפקולטה למשפטים (להלן – ההתמחות החיצונית):

- התמחות במשפט האירופאי בשיתוף עם הפורום ללימודי אירופה שבפקולטה למדעי הרוח, בהיקף של 16 נ"ז, ולימוד שפה אירופית ברמת מתקדמים. התמחות זו פתוחה לתלמידי ההתמחויות במשפט אזרחי ובמשפט ציבורי ובינלאומי.
 - התמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה במרכז ההתמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה שבפקולטה למדעי החברה, בהיקף של 23 נ"ז. התמחות זו פתוחה לתלמידי ההתמחויות במשפט ציבורי ובינלאומי ובמשפט אזרחי.
 - התמחות בלימודי מגדר, במסגרת מרכז לייפר ללימודי נשים ומגדר, בהיקף של 16 נ"ז.
 - התמחות בלימודים עירוניים ואזוריים במכון ללימודים עירוניים ואזוריים שבפקולטה למדעי החברה, בהיקף של 17 נ"ז. התמחות זו פתוחה לתלמידי ההתמחויות במשפט ציבורי ובינלאומי ובמשפט אזרחי.
 - התמחות במימון בבית הספר למינהל עסקים, בהיקף של 21 נ"ז (או 13 נ"ז לבעלי רקע קודם שלמדו כבר את קורסי התשתית בתוכנית). התמחות זו פתוחה לתלמידי ההתמחות במשפט מסחרי ודיני תאגידים.
 - התמחות בניהול עסקים בסין, בבית הספר למנהל עסקים ובחוג ללימודי מזרח אסיה, בהיקף של 14 נ"ז לפחות. התמחות זו פתוחה לתלמידי ההתמחות במשפט מסחרי ודיני תאגידים.
 - התמחות במדע המדינה, במסגרת המחלקה למדע המדינה, בהיקף של 16 נ"ז (כולל השלמות מתוכנית הבוגר). התמחות זו פתוחה לתלמידי ההתמחות במשפט ציבורי ובינלאומי.
 - התמחות באתיקה ופילוסופיה פוליטית, במסגרת החוג לפילוסופיה, בהיקף שבין 15 ל-24 נ"ז (כולל השלמות מתוכנית הבוגר), כוללות ברקע קודם ובבחירת הקורסים.
- 4.10.2. על תלמידים המשלבים התמחות משפטית עם התמחות חיצונית ללמוד קורסים וסמינריונים משפטיים בהיקף של 20 נ"ז לפחות, הכוללים את הקורסים המנויים בסעיפים 4.4.1 עד 4.4.4.
- 4.10.3. יו"ר הוועדה ללימודים מתקדמים והמרכז האקדמי של תכנית ההתמחות החיצונית רשאים לאשר זקיפה של קורסים משפטיים הנלמדים בפקולטה או בהתמחות החיצונית לזכות המכסה של קורסים משפטיים האמורה בסעיף 4.10.2 ולזכות המכסה של ההתמחות החיצונית כאחד. במקרה כזה, יקטן סך כל הקורסים שעל התלמיד ללמוד בהתמחות המשולבת, ובלבד שסך כל לימודיו לא יפחת מ- 32 נ"ז. כאשר קורסים או סמינרים דומים נלמדים הן בפקולטה למשפטים הן במסגרת ההתמחות החיצונית, על התלמיד ללמוד את הקורס או הסמינר הניתן בפקולטה למשפטים.

5. כללים להשתתפות בלימודים

5. על כל נושא שלא הוסדר במפורש בפרק זה, יחולו ההוראות החלות על תלמידי הפקולטה למשפטים, כפי שהן מופיעות בפרקים ד', ו', ח', ט' ו- י' לתקנון לימודים זה של הפקולטה למשפטים, בשינויים המחויבים לפי העניין.

6. בחינות

6. על אף האמור בפרק ט' לתקנון, בקורסי מוסמך תלמיד זכאי להיבחן פעם אחת בלבד. זכאות לבחינה במועד מיוחד קיימת במקרים של היעדרות מוצדקת, כמפורט בסעיף 7.4 [לתקנון ההוראה והלימודים האוניברסיטאי](#), או מקרים אחרים בהם הוועדה (או מי שהוסמך על ידה) יסברו כי יש הצדקה לאשר זאת.

7. תנאי זכאות לתואר "מוסמך"

- 7.1. התואר "מוסמך במשפטים" יוענק לתלמיד אשר קיים את כל אלה:
- עמד בלימודים שנקבעו לו בציון משוקלל של 75 לפחות.
 - כתב עבודת גמר לתואר מוסמך (במסלול המחקרי), נבחן בה וקיבל ציון 75 ומעלה.
 - עמד בדרישות נוספות שהוועדה הטילה, בין לפני תחילת שנת הלימודים ובין לאחריה.
- 7.2. הציון הסופי ייקבע לפי המפתח הבא:
- לתלמידי המסלול המחקרי: לימודי המוסמך - 60% מהציון הסופי. עבודת הגמר, כולל הציון בבחינה בעל-פה על העבודה - 40% מהציון הסופי.
 - לתלמידי המסלול הלא-מחקרי: לימודי המוסמך - 100%.

8. תעודת מוסמך במשפטים

- 8.1. תלמיד אשר מילא את כל התחייבויותיו על פי תקנון זה, יקבל תעודה שתקבע, כי הוענק לתלמיד התואר "מוסמך למשפטים" (להלן 'התעודה').
- 8.2. בתעודה יירשמו תחום ההתמחות של התלמיד, אם למד תחום התמחות ומסלול התמחות-המשנה, כמפורט בסעיף 4.4 לעיל, ותחומי ההתמחות המשולבת שלו, אם למד גם התמחות חיצונית כאמור בסעיף 4.10 לעיל. התעודה תוענק לתלמיד בטקס המתקיים אחת לשנה במועד שיפורסם.

9. תכנית לתואר מוסמך (M.A.) במשפטים – התמחות במשפט עברי

9.1. כללי

9.1.1. מטרת התכנית לתואר מוסמך (M.A.) במשפטים – התמחות במשפט עברי הינה לאפשר לבעלי תואר בוגר (B.A.) במדעי הרוח, בתחומים הקרובים למשפט עברי (ובכלל זה: מחשבת ישראל, תלמוד והיסטוריה של עם ישראל) לרכוש השכלה במשפט עברי. הקבלה תתבסס על תנאי הקבלה

המקובלים בתכנית המוסמך במשפטים, תוך התחשבות בתחומי הלימוד של המועמד בלימודי הבוגר והשכלה אחרת.

9.1.2. לתלמידים שישלימו בהצלחה את לימודיהם בתכנית יוענק תואר מוסמך במשפטים (M.A.), תוך ציון על גבי התעודה את דבר ההתמחות במשפט עברי.

9.1.3. הלימודים בתכנית זו כוללים לימודי השלמה בהיקף של 18 נ"ז, כמפורט בהמשך, וכן לימודים בהיקף של 32 נ"ז בהתאם לתכנית הלימודים לתואר מוסמך במשפטים עם התמחות במשפט עברי.

9.1.4. בוגרי תכנית זו לא יהיו רשאים להתקבל ללימודים לתואר דוקטור במשפטים. לשם קבלה ללימודים לתואר דוקטור במשפטים נדרשת השלמה בהצלחה של לימודי השלמה בהיקף של 40 נ"ז וכתובת עבודת גמר למוסמך.

9.2. לימודי השלמה

9.2.1. תלמידים שאינם בעלי תואר בוגר במשפטים יידרשו ללימודי השלמה, בהיקף של 18 נ"ז. השלמה בהצלחה של כל לימודי ההשלמה היא תנאי לתחילת הלימודים של הקורסים בתכנית המוסמך.

9.2.2. לימודי ההשלמה כוללים את הקורסים הבאים, שיילמדו במסגרת תכנית הלימודים לתואר בוגר במשפטים בפקולטה למשפטים:

א. תורת המשפט (6 נ"ז);

ב. שניים מבין הקורסים הבאים (כל אחד בהיקף של 6 נ"ז):

- דיני עונשין
- דיני חוקה
- דיני חוזים
- דיני קניין
- דיני נזיקין

הקורסים שיילמדו במסגרת לימודי ההשלמה ייקבעו לאחר אישור ראש התכנית. ראש התכנית יהיה רשאי לקבוע כי במסגרת מכסת לימודי ההשלמה ייכלל גם הקורס מבוא למשפט עברי.

9.3. לימודים במסגרת התכנית

9.3.1. תלמידים שחויבו בלימודי השלמה יילמדו את מלוא מכסת הקורסים בתכנית לתואר מוסמך במשפטים (LL.M.) עם התמחות במשפט עברי.

10. תכנית לתואר מוסמך (M.A.) מחקרי משפטים לתלמידים שאינם בוגרי משפטים

מטרת התכנית לתואר מוסמך (M.A.) מחקרי משפטים לתלמידים שאינם בוגרי משפטים הינה לאפשר לבעלי תואר בתחומים אחרים, בעלי אוריינטציה מחקרית, לרכוש השכלה משפטית ולשלב את תחומי הידע המשותף למטרות מחקריות. התכנית מורכבת מלימודי השלמה במשפטים, לימודי מוסמך וכתובת עבודת מוסמך. למוסמכי התכנית תוענק תעודת מ.א. במשפטים במסלול המחקרי, שתאפשר להם להגיש מועמדות להמשך לימודים לתואר שלישי.

הערה: תואר מוסמך מחקרי משפטים (M.A.) אינו מאפשר לגשת לבחינות לשכת עורכי הדין בישראל ולזכות ברישיון לעריכת-דין. רשאים לגשת לבחינות הלשכה רק בעלי תואר בוגר במשפטים (LL.B.).

10.1. מבנה התכנית

10.1.1. לימודי השלמה בהיקף של 40 נ"ז:

לימודי חובה:

שיטות משפט - 4 נ"ז

תורת המשפט - 6 נ"ז

דיני חוזים - 6 נ"ז

חובה אחד מהקורסים הבאים:

דיני עונשין - 6 נ"ז

או דיני חוקה - 6 נ"ז

השלמה ל-40 נ"ז מקורסי החובה ומקורסי האשכול הראשי לתואר בוגר במשפטים.

10.1.2. לימודים בהתאם לתכנית ללימודי מוסמך במשפטים באחד מתחומי ההתמחות, בהיקף של 32 נ"ז, כאמור בסעיף 4.3 לעיל.

11. תוכנית משותפת מוסמך במשפטים ובמדיניות ציבורית

11.1.1. לימודים בתוכנית משותפת זו מחייבים קבלה הן בפקולטה למשפטים והן בבית הספר למדיניות ציבורית, על-פי הכללים המקובלים שם. הקבלה במשפטים הינה בהתאם לאמור בסעיף 1.1 לעיל, בכפוף לכך שהציון המינימלי הוא 85 במקום 80.

11.1.2. התוכנית כוללת את הקורסים הבאים:

11.1.2.1. לימודי תשתית: תשתית מושגית בכלכלה (4 נ"ז) ותשתית מושגית במתמטיקה (2 נ"ז) יילמדו במדיניות ציבורית. מבוא לסטטיסטיקה (2 נ"ז) יילמד במשפטים.

11.1.2.2. קורסי מוסמך במשפטים: שלושה מתוך ארבעת קורסי החובה לתלמידי תואר שני במשפטים במסלול התמחות במשפט ציבורי; סדנה מחקרית; שני סמינרים מתוך המגוון המוצע בפקולטה בתחומי המשפט הציבורי; אתיקה מקצועית (סך הכל 19-20 נ"ז).

11.1.2.3. קורסי מוסמך במדיניות ציבורית: ניתוח ארגוני; שיטות מחקר; כלכלה ומדיניות ציבורית; מבוא למדיניות ציבורית – סדנא; תיאוריות של תהליך המדיניות; סדנא מתקדמת במדיניות (סך הכל 22 נ"ז).

11.1.3. כחלק מהתוכנית ניתן, אך לא חובה, לכתוב עבודת גמר במדיניות ציבורית. תלמידים המבקשים לכתוב עבודת גמר במשפטים יוכלו לעשות זאת אם עמדו בתנאים המפורטים בסעיף 4.7 לעיל.

11.1.4. מילוי דרישות התוכנית יקנה לבוגרים תואר LL.M. מוסמך במשפטים ובמדיניות ציבורית.